

ХАРАКТЕРИСТИКА ВЕНЧУРНОГО ІНВЕСТУВАННЯ НА МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Розкрито зміст поняття венчурне інвестування на машинобудівних підприємствах, встановлено відмінні риси процесу венчурного інвестування від інвестування, запропоновано перелік ознак, використання яких дозволяє надати опис процесу венчурного інвестування на машинобудівному підприємстві, представлено процес венчурного інвестування на машинобудівних підприємствах, виділено учасників процесу венчурного інвестування.

The concept of venture investing on machine-building enterprises is exposed; the features of process of the venture investing are distinguished from those of investing; the list of attributes which allows to give description of the process of the venture investing on a machine-building enterprise is offered; the process of the venture investing on machine-building enterprises is presented; the participants of the process of the venture investing are determined.

Актуальність дослідження венчурного інвестування на машинобудівних підприємствах обумовлена пошуком необхідних ресурсів для розробки венчурних проектів та їх впровадження у виробництво з метою випуску інновацій, що здатні задовольнити нові потреби споживачів, які виникають під впливом дії моди, збільшення рівня статків, отримання економічних та соціальних ефектів.

Аналіз наукової літератури, що присвячена дослідженню венчурного інвестування свідчить про наявність теоретичних розробок щодо природи венчурного інвестування, венчурного капіталу як з боку вітчизняних, таких як – Л.В. Івіна, В.А. Воронцов, П.Г. Нікітенко, В.Г. Чабан, А.С. Степаненко, Г.С. Вечканов, В.М. Аньшин, С.А. Філін, Г.О. Колесніков, так і зарубіжних учених – І. Дворжак, Я. Кочишова, П. Прохазка, Д. Гарднер, К. Пасс, Б. Лоус, Л. Девіс, Р. Кох, але необхідно зазначити відсутність теоретичних і практичних розробок щодо венчурного інвестування на машинобудівних підприємствах. У зв'язку з цим виникає об'єктивна необхідність у науковому обґрунтуванні венчурного інвестування на машинобудівних підприємствах і розробці методичної бази для його ефективної реалізації.

Нашим подальшим завданням є з'ясування доцільності застосування венчурного інвестування саме на машинобудівних підприємствах за допомогою визначення сутності цього поняття, його характерних рис, учасників та структури.

В економічній літературі дії, спрямовані як керівництвом підприємств, так і приватними інвесторами, на вкладення не тільки коштів, а й знань, досвіду в інноваційні розробки одержали назву венчурного інвестування. У ході дослідження думок вітчизняних та іноземних учених було з'ясовано, що не існує єдиного підходу до розуміння цього поняття, а також встановлено, що ніхто з них не розглядав сутність венчурного інвестування на машинобудівних підприємствах і тому була зроблена спроба згрупувати наявні думки учених:

1) ризикові інвестиції в акціонерний капітал з метою отримання прибутку, підприємницького і засновницького доходів, участі в управлінні підприємством, випуску акцій та їх поширення в нових сферах діяльності [1, с. 59; 2, с. 8; 3, с. 47; 4, с. 36];

2) акумулювання коштів і вкладання їх в інноваційні проекти малих інноваційних фірм, участь інвестора в управлінні інноваційною фірмою і отримання прибутків від продажу акцій на фондовій біржі, які б у 3–5 разів перевищили початковий внесок [5, с. 59];

3) фінансове забезпечення створення та використання продуктових і технологічних інновацій підприємств [6, с. 26];

4) пряме інвестування малих та середніх компаній, що швидко розвиваються і мають перспективні проекти з високим ступенем ризику [7, с. 120];

5) інвестиції для викупу компанії її менеджментом [8, с. 47].

Венчурне інвестування на машинобудівних підприємствах пропонується розглядати як процес акумуляції грошових, матеріальних та інтелектуальних ресурсів учасників венчурного інвестування, що спрямовуються у спеціально відібрані об'єкти інвестування (венчурні проекти), реалізація яких здатна принести машинобудівним підприємствам кошти для проведення модернізації, технологічного переоснащення виробничої бази, технічного супроводу наукоємної продукції, що є основою для зміни технологічного укладу інших галузей промисловості з метою задоволення нових потреб споживачів, а венчурним інвесторам – прибутки через декілька років у розмірі вищому за середній по галузі або за депозитну ставку комерційних банків у випадку їх успішної реалізації.

Виходячи з сутності венчурного інвестування на машинобудівних підприємствах, можна виділити його відмінності від традиційного інвестування. До них відносять:

1) ризикове середовище – висока ймовірність ризику провалу венчурного проекту і неотримання прибутків. Вкладники капіталу заздалегідь погоджуються із можливістю втратити частину коштів при вкладенні їх у підприємства в обмін на високу норму прибутку у випадку їхнього успіху;

2) довгострокове вкладення капіталу, вкладник очікує в середньому від трьох до п'яти років, щоб переконатися в перспективності проекту, і від п'яти до семи років, щоб отримати прибуток;

3) відсутність обов'язків у машинобудівних підприємств перед венчурними інвесторами щодо повернення інвестованих коштів у випадку невдачі високотехнологічних розробок, технологій на ринку;

4) мета інвестування – розробка венчурних проектів, комерціалізація результатів наукових досліджень підприємств; придбання устаткування, підприємств, розширення сфери діяльності [9, с. 434–435]; отримання значного за розміром прибутку (5 % венчурних підприємств досягають співвідношення прибутку до інвестицій як 10:1, а у 3 % – норма прибутку складає близько 1000 % [10, с. 47]), вищий за середній рівень рентабельності за депозитну ставку, що пропонуються комерційними банками, який інвестори отримують у якості повернення на інвестиції після продажу частки підприємства, що успішно розвивається партнерам по бізнесу на відкритому ринку або великій компанії, що працює у тієї ж галузі, що і венчурне підприємство;

5) характер залучення коштів – акціонування: інвестиції обмінюються на частку або пакет акцій, які не котируються на біржах; інвестиційного кредиту в тому числі з правом конверсії у майбутньому в акції;

6) суб'єкти інвестування – підприємства інших галузей, заможні інвестори, компанії, корпорації, інвестиційні банки, держава, венчурні компанії, інститути спільного інвестування.

Відповідно до розглянутих характеристик венчурного інвестування на машинобудівних підприємствах здійснено групування ознак [11, с. 176–177], використання яких дозволяє дати опис процесу венчурного інвестування на машинобудівних підприємствах (табл. 1).

Процес венчурного інвестування на машинобудівних підприємствах можна представити у вигляді послідовності етапів, що спрямовані на досягнення мети інвестування – докорінне оновлення технологічного укладу машинобудівної галузі й інших галузей промисловості.

Початком процесу венчурного інвестування (перший етап) є визначення сукупності мотивів і стимулів праці науково-технічного персоналу машинобудівних підприємств, які є двигуном науково-технічних розробок.

На другому етапі відбувається розробка інвестиційних проектів та їх поділ на групи: інноваційні та венчурні відповідно до мети інвестування.

На третьому етапі відбувається пошук інвесторів для промислового впровадження венчурних проектів тому, що для цього необхідні значні кошти, які підприємство не може залучити із традиційних джерел, а лише за рахунок венчурних інвестицій.

Завданням четвертого етапу є розробка можливих сценаріїв інвестування залежно від мети інвестування з боку венчурних інвесторів на підставі співвідношення між рівнем дохідності і ризикованістю проектів. На підставі прогнозованих показників інвестори приймають рішення щодо інвестування (п'ятий етап) або навпаки відмовляються від цього і займаються пошуком більш перспективного венчурного проекту (шостий етап).

Трансформація організаційної структури для реалізації венчурних проектів відбувається на сьомому етапі і може здійснюватися як у межах самого машинобудівного підприємства, так і шляхом об'єднання кількох машинобудівних підприємств у науково-дослідні консорціуми чи співпрацю підприємств з науковими установами і венчурними інвесторами для створення науково-технічних парків і технополісів.

Восьмий етап включає у себе проведення постійного спостереження, контролю за фактичними показниками реалізації проектів і порівняння їх із запланованими з метою внесення певних коригувань і недопущення негативних наслідків. Результатами реалізації венчурних проектів є створення інноваційної продукції і доведення їх до споживачів. Після цього у випадку отримання позитивного (негативного) результату (що визначається окремо кожним інвестором відповідно до мети інвестування) вони можуть прийняти рішення про спрямування капіталу в якості реінвестицій в інші перспективні венчурні проекти підприємства (інвестування починається з другого етапу) або навпаки, вони отримають результати, на які вони сподівалися, вкладаючи свої ресурси у реалізацію венчурних проектів машинобудівного підприємства: отримання надприбутків, принципово нової техніки, постійного сервісного супроводження нової техніки протягом дії гарантії, принципово нової техніки на пільгових умовах.

Запропонована послідовність процесу венчурного інвестування дасть можливість забезпечити промислове впровадження венчурних проектів, реалізація яких є дуже привабливою як для керівництва машинобудівних підприємств – модернізація технологічного процесу, оновлення технологічної бази інших галузей української промисловості, так і для інвесторів – отримання надприбутків.

Зупинимося більш детально на учасниках венчурного інвестування на машинобудівних підприємствах, як було зазначено вище (табл. 1), до складу яких можна віднести: підприємства інших галузей, інститути спільного інвестування, венчурні інвесторів, державу (рис. 1).

Головною особою при венчурному інвестуванні є венчурний інвестор [12], який приймає рішення про вкладення цінностей, капіталу в об'єкти інвестування з метою отримання не тільки надприбутків від їхнього використання, але й інноваційної продукції. Венчурний інвестор відрізняється від інших інвесторів своїм ставленням до ризику і розміром можливого прибутку.

Відповідно до рис. 1, машинобудівне підприємство займається розробкою венчурних інвестиційних проектів, підготовкою технічної документації за рахунок власних коштів, але розробка дослідницького зразка і виробництво нової продукції здійснюється на замовлення і за рахунок коштів, одержаних від венчурних інвесторів, а з боку держави створюються передумови для залучення венчурних інвестицій. Угоди між усіма суб'єктами інвестування будуються за принципом “виграш–виграш”.

Групування ознак венчурного інвестування на машинобудівних підприємствах

Ознака	Визначена група
Учасники інвестування	Підприємства інших галузей
	Інститути спільного інвестування
	Венчурні інвестори
	Держава
Об'єкти інвестування	Акції додаткової емісії
	Венчурні проекти
Суб'єкти інвестування	Держава
	Науково-дослідні консорціуми
	Технопарки
	Технополіси
	Інститути спільного інвестування
	Венчурні компанії
Рівень втрат при інвестуванні	Припустимий
	Критичний
	Катастрофічний
Мета інвестування	Комерціалізація результатів наукових досліджень
	Отримання надприбутку
	Технічний супровід наукоємної продукції
	Підвищення рівня конкурентоспроможності продукції інших галузей

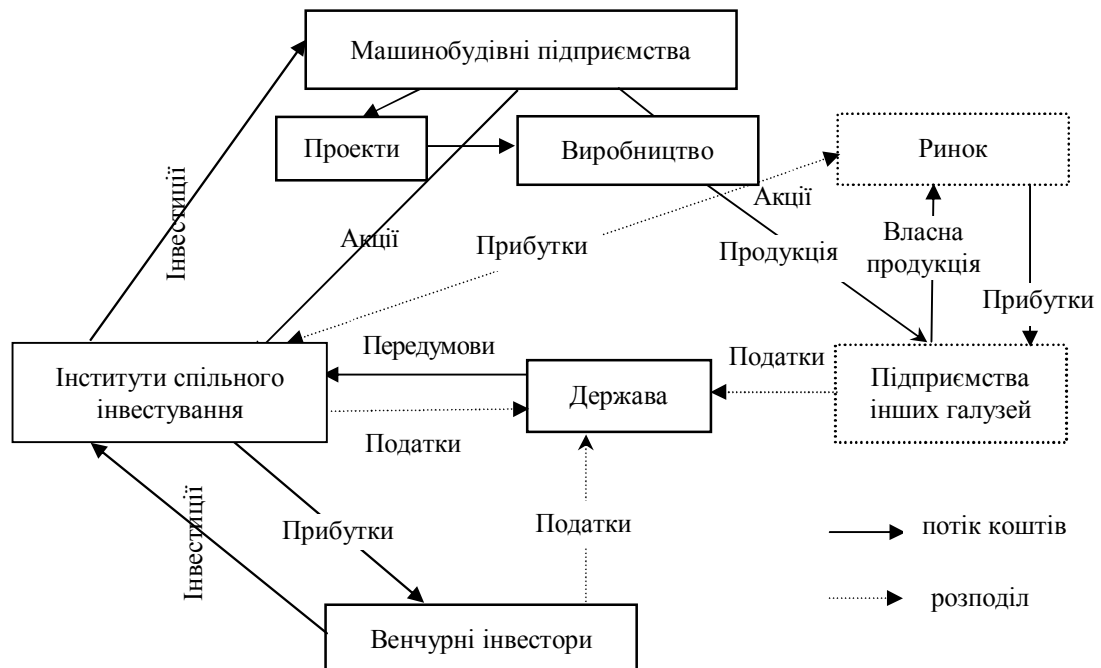

Рис. 1. Механізм взаємодії між учасниками венчурного інвестування

Інститути спільного інвестування [13] є посередниками між індивідуальними або колективними інвесторами і(або) власником(ми) машинобудівного підприємства, тобто інститути самостійно приймають рішення про інвестування з метою отримання прибутку від вкладення в акції підприємств.

Основним результатом діяльності машинобудівних підприємств є розроблення венчурних проектів з метою залучення коштів венчурних інвесторів для виробництва інноваційної продукції, що задовольнить потреби споживачів-підприємств інших галузей у продукції машинобудування, яка є технологічною базою для виробництва власної продукції з метою проведення модернізації виробництва і отримання прибутків, що є основою поповнення доходної частини державного бюджету за рахунок сплачених податків.

Розглянуте дає змогу констатувати важливі у теоретичному та практичному аспектах **висновки**:

1. Розкрито зміст поняття венчурного інвестування на машинобудівних підприємствах, що пропонується розглядати як процес акумуляції грошових, матеріальних та інтелектуальних ресурсів учасників інвестування, що спрямовуються у спеціально відібрані об'єкти інвестування (венчурні проекти), реалізація яких здатна принести прибутки через декілька років у розмірі, вищому за середній по галузі або за депозитну ставку

комерційних банків у випадку їх успішної реалізації, задовольнити нові виникаючі потреби споживачів та забезпечити досягнення ефекту певного виду.

2. Встановлено відмінні риси процесу венчурного інвестування від інвестування: обґрунтовані очікування власників капіталу на момент прийняття рішення щодо інвестування на отримання надприбутку або отримання певного результату; значний рівень ризику вкладення капіталів; тривалий термін інвестування; відсутність прагнення захопити контрольний пакет акцій підприємства з боку інвесторів; особиста зацікавленість венчурних інвесторів в успіху діяльності підприємства.

3. Запропоновано перелік ознак, використання яких дозволяє надати опис процесу венчурного інвестування на машинобудівному підприємстві: учасники, об'єкти, суб'єкти, мета, рівень втрат при інвестуванні.

4. Представлено процес венчурного інвестування на машинобудівних підприємствах у вигляді послідовності неоднакових за своїми характеристиками і характером блоків дій, що спрямовані на досягнення заздалегідь визначеної мети – отримання значного за розміром прибутку та інших видів ефекту.

5. Виділено учасників процесу венчурного інвестування: винахідники, машинобудівні підприємства у особі власника та керівництва, венчурні інвестори, венчурні капіталісти, ринок та держава. Угода між цими суб'єктами будується за принципом “виграш–виграш”.

Література

1. Дворжак И. Венчурный капитал в странах Центральной и Восточной Европы / И. Дворжак, Я. Кочишова, П. Прохазка // Проблемы теории и практики управления. – 1999. – № 6. – С. 59–66.
2. Ивина Л. В. Терминология венчурного финансирования / Л. В. Ивина, В. А. Воронцов – М. : Академический проект, 2002. – 256 с.
3. Степаненко А. С. Венчурне фінансування інвестицій і перспективи використання в Україні / А. С. Степаненко // Фінанси України. – 1997. – № 3. – С. 46–61.
4. Чабан В. Г. Складова інноваційної інфраструктури : венчурний капітал / В. Г. Чабан // Фінанси України. – 2005. – № 4. – С. 35–40.
5. Аньшин В. М. Менеджмент инвестиций и инноваций в малом и венчурном бизнесе : учеб. пособие / В. М. Аньшин, С. А. Филин. – М. : Анкил, 2003. – 360 с.
6. Колесніков Г. О. Менеджерський словник : навч.-довід. видання / Г. О. Колесніков. – К. : ВД “Професіонал”, 2007. – 288 с.
7. Пасс К. Словарь по экономике / К. Пасс, Б. Лоус, Л. Дэвис ; пер. с англ. ; под ред. П. А. Ватника. – СПб. : Экономическая школа, 1998. – 752 с.
8. Кох Р. Менеджмент и финансы от А до Я / Р. Кох. – СПб. : Питер, 1999. – 496 с.
9. Гарнер Д. Привлечение капитала : учеб. пособие / Д. Гарнер, Р. Оуэн, Р. Конвей ; пер. с англ. – М. : Джон Уайли энд Санз, 1995. – 464 с.
10. Никитенко П. Г. Инновационная деятельность и устойчивое развитие : Теория и методология / П. Г. Никитенко, А. В. Марков. – Мн. : Бип-С, 2004. – 92 с.
11. Корецька-Гармаш В. О. Проблеми венчурного фінансування в Україні / Т. В. Калінеску, В. О. Корецька-Гармаш // Вісник Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля. – 2005. – № 1(83). – С. 175–180.
12. Венчур набирає оберт [Електронний ресурс]. – [http : // www.rynok.biz/](http://www.rynok.biz/).
13. ЗУ “Про інститути спільного інвестування” (пайові та корпоративні інвестиційні фонди) від 15.03.2001 р. – № 2299–III із змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – [http : // akon.rada.gov.ua](http://akon.rada.gov.ua).

УДК 65.01(477)

Т. Ф. КОСЯНЧУК, О. В. РИБАК
Хмельницький національний університет

АНАЛІЗ ІСНУЮЧИХ ПІДХОДІВ ЩОДО ОЦІНКИ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

У статті проаналізовано трактування сутності поняття “результативність” у працях вітчизняних та іноземних економістів, окреслено методичні підходи щодо визначення результативності діяльності підприємства.

The article is devoted to the interpretation of a concept “effectiveness” proposed by domestic and foreign economists; it outlines the methodical approaches in relation to the determination of effectiveness of the enterprise.

Актуальність дослідження. Вихід України із глобальної економічної та суспільної кризи потребує розв’язання цілої низки питань, які здатні впливати на вибір власного шляху розвитку підприємства та на